

בס"ד

יא אדר ב תשע"א

17 מרץ 2011

תיק 71004, ירושלים

מספר תיק : 71004

כותרת: פגיעה ברכב כתוצאה מנסיעה אחורנית

שם בית הדין: גזית ארץ חמדה ירושלים

תקציר: אדם (נתבע) נסע אחורנית ברכבו נגד כיוון התנועה ופגע ברכב היוצא מן החניה (תובע) שגם כן נסע לאחוריו. היוצא מן החניה טען שנהג כדין בניגוד לנוסע לאחוריו וע"כ תבע את נזקו. ומאידך הנתבע ג"כ תבע את נזקו שכן היה לתובע להזהר כשיצא מן החניה.

תגיות כלליות:

תגיות פנימיות:

קטגוריה:

מיקין

➤ תאונות דרכים

< אם מזיק ברכב נחשב אדם המזיק ד.

< בנסיעה אחורנית

- נגד כיוון התנועה ה.

- ביציאה מחניה ו.

< תשלומי מיקין

- זכות המזיק לקבוע את צורת התיקון יא. נראה להניח ***מה זה?

➤ ברשות הרבים

< הולך ברשות שהזיק את שלא ברשות

- יסוד הפטור ז.

- בלא ידע על הניזק ט.

< בשעוניהם הולכים שלא ברשות

- הבחנה בין הזיק לבין הוזק ת.

➤ תשלומים בניזיקין

➤ זכות המזיק לקבוע צורת התיקון יא. נראה להניח ***מה זה?

שאלות לדיון:

1. האם אדם שהזיק ע"י רכב נחשב כאדם המזיק ? ד.
2. האם נסיעה אחורנית נגד כיוון התנועה נחשבת כהולך שלא ברשות ? ה.
3. האם יציאה מחניה בנסיעה אחורנית נחשבת כהולך שלא ברשות ? ו.
4. מהו יסוד הפטור של אדם שהלך ברשות שהזיק את מי שהלך שלא ברשות ? ז.
5. מהי ההבחנה במהלכים שניהם שלא ברשות בין הזיק לבין הוזק ? ח.
6. מה הדין בהולך ברשות שהזיק שאחר שלא ידע עליו שהלך שלא ברשות? ט.

7. האם למזיק יש זכות לקבוע את צורת התיקון ומי יבצע אותו? יא נראה להוכיח***מה זה?

אובייקטים:

הערות:

סיכום:

מקורות:

פסק דין

בעניין שבין

התובע –

לבין

הנתבע –

א. עובדות מוסכמות

ביום שישי (25/6/2010) יצא התובע מחניית ביתו בנסיעה לאחור ברכבו לכיוון הכביש. לפני שהשלים את הכניסה לכביש, פגע רכבו ברכב של הנתבע, שהוא שכן ברחוב, ובעל רכבים להסעות. התברר שהנתבע נסע בנסיעה לאחור בניגוד לכיוון הנסיעה המותר. הנתבע אישר בבית הדין, שמשגה לכוף הרחוב, נזכר ששכח משהו, ועל כן נסע לאחור, ואכן ארעה התאונה. רכבו של התובע ניזוק בכך שנשברו השמשה הימנית האחורית, השמשה האחורית, פנס ימני אחורי, הפגוש ופגיעת פח. רכבו של הנתבע נפגע גם הוא. אחת המראות נעקרה ממקומה, וכן הדלת הקדמית התעקמה פנימה. לאחר האירוע, הציע הנתבע לתובע, שהנזק יתוקן על ידי בעלי מלאכה שהוא מכיר. התובע סרב לתקן את הרכב בדרך זו.

ב. טענות ותביעות הצדדים:

טענות תובע ותביעותיו:

התובע טוען שהנתבע נסע בניגוד לחוק, ולעומת זאת, הוא נהג כחוק ויצא בנסיעה לאחור ("רוורס") בזהירות. הוא 'גלש', בצורה איטית, כאשר עיקר תשומת הלב שלו הוא לצד ממנו זורמת

משרד ראשי: רח' ר' חייא 3 / פינת ברוריה (corner of Brurya St.) 3 Rav Chiya St. Main Office:

ת.ד. 36238 ירושלים 91360 P.O.B 36238 Jerusalem עמותה רשומה מס' 580282515 עמוד 2 מתוך 11

טל' 077-215-8-215 Tel פקס 02-5379626 Fax www.eretzhemdah.org beidtin@eretzhemdah.org

Founders: The Bellows Family Chicago, Illinois

התנועה. הגעת הנתבע מן הצד השני היתה בלתי מתוכננת, למרות שגם לאותו כיוון הסתכל, כיוון שהוא צריך להיזהר מלפגוע בהולכי רגל. על כן, לטענתו הנתבע חייב להשיב לו את כל הוצאותיו. לגבי אופן הפגיעה: לטענת התובע, עיקרה נבעה מהתנועה של הנתבע ששימשת הרכב של הנתבע חבטה ברכבו. לטענתו, זו הסיבה ששתי השמשות שלו נשברו, והמראה של הנתבע נעקרה ממקומה.

ביחס לסירובו לפניית הנתבע שהוא יתקן את הנזקים בעזרתו, הוא הסביר בבית הדין שעשה זאת לאחר התייעצות עם סוכן הביטוח שלו. סוכן הביטוח הסביר לו שאם ילך לשמאי, ויבצע את התיקון באופן מסודר, הוא יוכל לתבוע את הנזק. מדובר במכונת חדשה, שנהוג לשמור אותה במצב טוב ולתקנה בצורה מסודרת.

פירוט התביעה :

הוצאות תיקון במוסך - 10,498 ₪

שכר שמאי - 780 ₪

ירידת ערך המכונית - 2500 ₪

הוצאות בית הדין - 500 ₪

שונות (נסיעות) - 500 ₪

סך התביעה: 14,778 ₪.

טענות הנתבע, ותביעה נגדית:

הנתבע טוען שנסע ברוורס תוך כדי הסתכלות בשתי המראות ימינה ושמאלה, ובאופן פתאומי אני מקבל חבטה חזקה. המיקום היה במרכז הכביש. לטענתו, ברור שהתובע נהג שלא בזהירות, שכן היה עליו להביט גם לכיוון ממנו בא - גם אם לא היה צריך לחשוש ממכוניות, חובתו היתה להביט ולהיזהר פני פגיע בהולכי רגל, שהולכים לשני הכיוונים.

באותו רגע ראה שהתובע יצא בכיוון ארבעים וחמש מעלות לכביש. לטענתו הפגיעה נגרמה על ידי תנועת התובע בכך שהוא נכנס ברוורס וריסק את המראה שלי רכבי.

לאחר הפגיעה הציע התובע לברר את עלות התיקון הנדרש. לטענתו, העלות הכוללת של התיקון היתה כ-4,000 ₪, אך התובע סירב לתקן את הרכב בסיועו.

הנתבע טוען שהוא אינו אשם בנזקו של התובע, ולהפך, התובע שיצא מהחניה שלא בזהירות, הוא האשם.

הנתבע תובע את התובע תביעה נגדית על הנזק שנגרם לרכבו.

סך התביעה נגדית: 9900 ₪.

פירוט רכיבי התביעה:

פחחות רכב + תושבות מראה – 2500 ₪
מראה חשמלית+ התקנה – 2000 ₪
הערכת שמאי (עדיין לא בוצעה) – 900 ₪
השבתת הרכב מעבודה – 1600 ₪
מוניות והסעות חילופיות – 1000 ₪
ירידת ערך הרכב – 1900 ₪

דין

ג. הנושאים לבירור

1. גדר אדם שהזיק ע"י רכב.
2. הולך ברשות והולך שלא ברשות.
3. האם נסיעה אחורנית נחשבת ללא ברשות ?
4. המזיק את חברו שנכנס שלא ברשות.
5. כאשר הנתבע רוצה לתקן את הנזק במוסך מסויים, והניזק מתקן במקום יקר יותר, האם חייב המזיק בתשלום המלא?

ד. חיזוק של אדם עם רכבו

ראשית יש להגדיר שנזק שעושה אדם עם רכבו נחשב לאדם המזיק גמור וחייב בין בשוגג ובין במזיד, שהרי "אדם מועד לעולם" כמ"ש הגמרא ב"ק כ"ו.
וכן כתב הרא"ש בשו"ת כלל קא סי' ה:

"שאלה. ילמדנו רבינו. חתן שיצא מחופתו ודרך הוא שיוצאין עמו רעיו וקרוביו חוץ לעיר, וכן עשו שיצאו עמו ומהם רוכבין בסוסים ומהם בפרדים והקדים החתן לפניהם והיו באין אחריהם ורץ אחד בסוסו ופגע בפרד שהחתן רוכב עליה הכאה גדולה, ובא לו הפסד לחתן מהכאה זו כגון ג' מאות זהובים שהיה הפרד מגוי, וכך העידו העדים. וטוען המזיק שמאחר שברשות הרבים היה שכל העולם רשאים ללכת בו אינו חייב לשלם שהיה לו לשמור עצמו. למאי מדמינן ליה מאחר שהוא הכהו בסוס כמו חציו הוא, או לרגל מדמינן ליה שנעשה בשבילת האוכף, או נאמר מאחר שכחו מעורב בו שרגלו של אדם הולך בשבילת האוכף כאילו עשאו הוא בעצמו, ואף על פי שהיה אנוס תחילתו בפשיעה היה.

תשובה. מה שטוען המזיק שהוא פטור לפי שהיה ברשות הרבים והיה לו רשות לרוץ והיה לו לניזק לשמור עצמו, לאו טענה היא שאין לו לרוץ ברה"ר אפילו אדם ברגליו אלא כדי שיכול לעמוד כשירצה, כדאיתא בב"ק לב א' תניא איסי בן יהודה אומר רץ חייב מפני שהוא משונה, ופסק ר' יוחנן הלכה כאיסי בן יהודה. כ"ש הרוכב על סוס שאין לו רשות

משרד ראשי: רח' ר' חייא 3 / פינת ברוריה (Main Office: 3 Rav Chiya St. (corner of Brurya St.))

ת.ד. 36238 ירושלים 91360 P.O.B 36238 עמותה רשומה מס' 580282515 עמוד 4 מתוך 11

טל' 077-215-8-215 פקס 02-5379626 Fax 02-5379626 www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org

Founders: The Bellows Family Chicago, Illinois

לרוץ במקום שבני אדם רוכבין שמא לא יוכל לעמוד כשירצה ופושע הוא ומזיק בגופו הוא, כיון שהוא רוכב על בהמה והזיק בגוף הבהמה או באוכף שעליה כמזיק בגופו דמי, כמו בהמה שהזיקה באוכף שעליה. וחייב המזיק לשלם מה שישומו ב"ד שנפחתו מדמי הפרד בשביל הכאה זו". ע"כ. והובא בשו"ע סי' שעח סעי' ט.

מדברי הרא"ש "כיון שהוא רוכב על בהמה והזיק בגוף הבהמה או באוכף שעליה כמזיק בגופו דמי" עולה, שהנוהג ברכב, דינו כאדם המזיק, בק"ו ממי שרכב על גבי בהמה.

ה. הנתבע - הולך שלא ברשות

בית הדין מקבל את טענת התובע, שטוען שנסיעה אחרנית באין כניסה נחשבת ל"שלא ברשות". ומקור הדין שאדם שהולך בצורה לא רגילה שחייב בכל נזקיו הוא מן הגמרא במסכת בבא קמא (דף לב עמוד א):

מתני'. שנים שהיו מהלכין ברה"ר, אחד רץ ואחד מהלך, או שהיו שניהם רצין, והזיקו זה את זה - שניהם פטורין.

ובגמ'.

מתני' דלא כאיסי בן יהודה; דתניא, איסי בן יהודה אומר: רץ - חייב, מפני שהוא משונה; ומודה איסי, בע"ש בין השמשות - שהוא פטור, מפני שרץ ברשות. א"ר יוחנן: הלכה כאיסי בן יהודה.

וכן פסק בשולחן ערוך חושן משפט הלכות נזיקין סימן שע"ח סעיף ח' וז"ל
היה אחד רץ ואחד מהלך, והוזק המהלך ברץ, חייב, מפני שרץ שלא ברשות
מדברי השו"ע אנו רואים שאדם שהולך בצורה משונה והזיק חייב בכל תשלומי נזק של השני.

ו. האם התובע "ברשות" או "שלא ברשות"?

טענת הנתבע היא שאף התובע נסע בנסיעה מסוכנת, ועל כן גם מעמדו הוא כ"שלא ברשות". דעת הרוב היא, שיציאה ברוורס, מחניה הסמוכה לכביש, היא מקובלת. ברור שעל מנת להיכנס ולצאת מחניה פרטית, צריך לנסוע אחורה או בכניסה או ביציאה. 'גלישה לאחור', באיטיות כדרך שביצע התובע, היא הדרך המקובלת ליציאה. אין חולק, שיש לעשות זאת בזירות ובמתינות. ברכב פרטי, הנוהג המקובל וגם הסביר הוא לצאת ללא אדם מכוון נוסף. עובדת התאונה אינה מוכיחה או אף רומזת על התנהגות רשלנית של התובע. הנתבע גם לא טען שראה התנהגות לא זהירה, אלא שהוא טוען מסברתו, שאילו היה נזהר לא היו נפגשים. סביר מאוד שבשלב בו נסע על קטע המדרכה נזהר כיאות מפגיעה בהולכי רגל שהילכו הסמוך לחנייה, אך מאותה עת לא נזהר עוד מתנועה מכיוון ההפוך לתנועה. זאת ועוד, יתכן ואף מסתבר שמהירות הנסיעה של הנתבע, היתה גבוהה מזו המצופה מהולך רגל. על כן, אנו דוחים את הטענה שהנתבע נסע בחוזר זהירות.

לסיכום, כיוון שהתובע "ברשות" והנתבע "שלא ברשות" יש לחייב את הנתבע ששינה מן המותר (כרץ) בכל הנזקין הישירים של התובע, ואילו התובע פטור מנזקי הנתבע.

ז. יסוד הפטור בזה ברשות וזה שלא ברשות

בגמרא, במסכת בבא קמא דף מח עמוד ב' למדנו:

שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות, הזיקו זה את זה - חייבין, הוזקו זה בזה - פטורין;
טעמא דשניהם ברשות או שניהם שלא ברשות, אבל אחד ברשות ואחד שלא ברשות,
דברשות - פטור, שלא ברשות - חייב.

והנה, דן החוות יאיר, מדוע כאשר אחד מהלך "ברשות" ואחד מהלך "שלא ברשות" והזיק המהלך ברשות את מי שהילך שלא ברשות - פטור. ויסוד שאלתו, הלא אדם המזיק חייב אף באונסין, ולכן חייב גם אם לא יכול היה להיזהר מפעולותיו של הניזק - שעשה שלא ברשות. על כך משיב החוות יאיר (סימן רז):

אבל באמת ל"ק מידי והנה כשל עוזר ונפל עוזר דלא רבתה תורה בנזק אפילו נאנס המזיק רק כשהזיק בגופו או בממונו ברשות הניזק והכי מבואר בלשון הרמב"ם בהדיא לכן כל שרץ ברשות ה"ל כרשות עצמו ולפחות כחצר של שותפות מש"כ כשרץ שלא ברשות ה"ל בחצר של אחרים שאין לו רשות בהם וק"ל
דהיינו המהלך שלא ברשות, נחשב ביחס למהלך ברשות, כאדם זה הנכנס לרשותו של אחר. במצב זה, כל עוד לא עשה בכוונה, פטור בעל הרשות המזיק.

לפי זה נראה לחדש, שאם יש מצב שנגדיר אותו כשימוש "ברשות" ברשות הרבים, למרות שנעשה בחוסר זהירות מספקת, אך עדיין יהיה העושה ברשות מנזק שגרם. שכן, כך הדין באחד שנכנס לרשותו של אחר, שהוא פטור אף אם המזיק לא נזהר די הצורך כל עוד לא התכוון, או לכל הפחות שידע שחברו נכנס לרשותו (בבא קמא דף מ"ח ע"א, וכדלהלן).
נמצא שלפי החוות יאיר, גם אם זהירות גבוהה יותר של התובע היתה מונעת את התאונה, אין זה מחייב את התובע, כיוון שהוא עשה ברשות, וחברו עשה שלא ברשות. אך נשוב ונציין, שלא מצאנו בהתנהגות התובע חוסר זהירות.

ח. הדין ב'שניהם שלא ברשות'; מה בין הזיקו להזקו?

בגמרא במסכת בבא קמא (מח עמוד ב') למדנו:

שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות, הזיקו זה את זה - חייבין, הוזקו זה בזה - פטורין;
טעמא דשניהם ברשות או שניהם שלא ברשות, אבל אחד ברשות ואחד שלא ברשות,
דברשות - פטור, שלא ברשות - חייב.

בביאור הסוגיה – מתי נחשבים שהזקו זה בזה – ופטורים, ומתי נחשבים שהזקו זה את זה, וחייבים נחלקו הראשונים.

שיטת רש"י

רש"י על אתר פירש:

הזיקו – בידים זה את זה ואפי' שלא במתכוין
הזק – שזה היה עומד במקומו ובא בעל הבית ונתקל בו

הנראה בדברי רש"י שגדר של הזק זה שהוא פסיבי והזיק זה אקטיבי.
אך כל זה ניחא שיש אחד מזיק ואחד הזק אבל ששניהם הזקו איך יהיה הציור, הרי בלי פעולה של אחד מהם, כלל לא יהיה נזק.
אח"כ ראיתי שהחוות יאיר סימן ר"ז הקשה את הקושיה זאת לשיטת רש"י וז"ל
רק שלא הבנתי איך יתכן שניהם רצים ואפילו אחד רץ וא' מהלך הזקו לפי רש"י..
אומנם הדרישה רצה לפרש שגם לפירוש רש"י הזקו זה אקטיבי אבל מסביר שהם שלא ברשות כגון רצים הם מוחלים זל"ז (ומירי של בכוונה) כמו בסימן תכ"א לענין מתאבקים ולכן פטורים.
אבל יש להקשות שכאשר מהלכים לכאורה לא קיימת סברא זו ומכח קושיה זאת דחה את חילוק זה (אמנם בסימן תכ"א פירש הפרישה שבשנים רצים זה מטעם מחילה).

שיטת הרמב"ם

אמנם לדעת הרמב"ם החילוק בין הזקו להזיקו הוא בין בכוונה ללא בכוונה, וז"ל הרמב"ם (הלכות חובל ומזיק פרק ו הלכה ג):

במה דברים אמורים ברשות הניזק אבל ברשות המזיק אינו חייב לשלם אלא אם **הזיק בזדון אבל בשגגה או באונס פטור**, וכן אם היו שניהן ברשות או שניהן שלא ברשות והזיק אחד מהן ממון חברו שלא בכוונה פטור

וכן כתב בפרק א' הלכה ט"ז וז"ל

המזיק את חברו בכוונה בכל מקום חייב בחמשה דברים, ואפילו נכנס לרשות חברו שלא ברשות והזיקו בעל הבית חייב, שאע"פ שיש לו רשות להוציא אין לו רשות להזיקו, אבל אם הזק זה שנכנס בבעל הבית הרי בעל הבית פטור, ואם הזק בו בעל הבית חייב מפני שנכנס שלא ברשות, היו שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות והזקו זה בזה שניהם פטורין.

Founders: The Bellows Family Chicago, Illinois

Founders: The Bellows Family Chicago, Illinois

גז'ת

מקומי. בכל אופן, משמע מן הגמרא והפוסקים, שהמזיק הוא זה המביא לניזק את הרופא לרפאו. לסיכום, מסוגיה זו ניתן להסיק שמחד – לתובע יש זכות להשפיע על אופן התיקון ומי יבצע אותו, ומאידך הוא חייב לעשות זאת בדרך המקובלת. על פי התרשמותנו, הדרך בה ביקש הנתבע בשלב ראשון לפתור את הבעיה. אינה לגיטימית.

עם זאת, במצב בו הנתבע נכון לשלם (והתובע יודע שהנתבע מבקש שלא להפעיל את חברת הביטוח), יש לאפשר לו להיות שותף בניהול משא ומתן על עלויות התיקון. כידוע, אחרי שהשמאי כותב את עלויות התיקון, זהו בדיוק המחיר שייגבה המוסך. אילו היה יודע התובע שעליו לשלם את אותו כסף מכיסו ולא היה מסתמך על תביעתו, ספק אם היה נוהג בדרך זו, בה אין משא ומתן עם המוסך על עלות התיקונים בשיעור של למעלה מעשרת אלפים שקלים.

יתכן מאוד, שאילו התובע היה דורש לתקן את הנזק במוסד מורשה, הנתבע היה מסרב לחלוטין, אבל לאור העובדה שהציע דרכים שונות לתיקון, אין לשלול את האפשרות שהיה נכון לשאת בעלות גם במוסד מורשה.

מאידך, בנדון דידן, על פי מה שנאמר בבית הדין, כל עלות שמעבר לסכום של 6,000 ₪, בכל מקרה הנתבע מפעיל את הביטוח שלו. כך שלכאורה אין לו נפ"מ מהתנהלות התובע שהיתה שלא כדין. לא נראה, שניתן היה להוריד את עלויות התיקון אל מחיר בו הנתבע היה בוחר שלא להפעיל את הביטוח.

על כן, הלכה למעשה:

אם הנתבע משלם את הנזק מכיסו, באופן ישיר לתובע, יש להפחית מהסכום המלא לתשלום. כיוון שלא ניתן להעריך כמה בדיוק להפחית מהסכום לתשלום, בית הדין משתמש בסמכותו שבדין ובהסכם הבוררות, לפשר ולהכריע על פי שיקול דעתו, וקובע שהנתבע – אם ישלם בעצמו - ישלם עבור תיקון הרכב 8,000 ₪ בלבד.

באם הנתבע ישלם באמצעות תביעת חברת הביטוח, חברת הביטוח תשלם את הסכום המלא. שכן הדרך בה הלך התובע היא הנהוגה על ידי חברות הביטוח, ועל זה התחייבה החברה.

יב. הדין במרכיבים נוספים של התביעה

ירידת ערך הרכב:

בכתב התביעה דורש התובע סכום של 2,500 ₪.

על פי דו"ח השמאי, שיווי ירידת ערך הרכב הוא 1060 ₪ בלבד.

יש לחייב על פי דו"ח השמאי בלבד, סך של 1,060 ₪.

דו"ח שמאי

התובע דורש סך של 780 ₪ עבור דוח שמאי.

כאמור לעיל, היה על התובע לאפשר לנתבע לסייע לו לתיקון הרכב ללא עלויות דו"ח שמאי. על כן, באם הנתבע ישלם בעצמו ולא על ידי חברת הביטוח, לא ישא בעלות זו. אם יפעיל את הביטוח, על הביטוח לשלם את עלות דו"ח השמאי, שכן זו הדרך לתביעת דמי ביטוח, וכך הנוהג.

שונות

על פי דין, אין מקום לחיוב הוצאות אלו, שאינן אלא גרמא. זאת ועוד, התובע לא הגיש פירוט הוצאות וקבלות על הוצאות בפועל. בית הדין אינו מחייב את הנתבע על סעיף 'שונות', שבתביעה.

הוצאות בית דין

הנתבע והתובע ישאו בהוצאות בית הדין בשווה. על כן, ישלם הנתבע לתובע סך של 250 ₪.

יג. החלטה

1. הנתבע חייב בתשלום נזקיו של התובע בתאונה שארעה בין הצדדים.
2. אם יפעיל התובע את חברת הביטוח, ישלם על פי הנהוג, בהתאם לדו"ח השמאי.
3. אם ישלם התובע בעצמו, ישלם סך של 9,060 ₪ (8000 + 1060).
4. בנוסף לאמור, הנתבע ישתתף בהוצאות בית הדין בסך של 250 ₪.
5. פסק הדין ניתן ביום יא באדר שני, תשע"א 17 במרץ 2011.
6. פסק הדין יבוצע תוך 30 יום מיום מתן פסק הדין.

הרב אליהו דניאל

הרב סיני לוי

הרב מיכאל אדרעי